

PROJEKTS

Izproti,
iesaisties,
lem!

METODISKAIS MATERIĀLS - SKOLOTĀJIEM

LATVIJAS POLITISKĀS SISTĒMAS GIDS

Projektu "Izproti, iesaisties, lem!" finansē Islande, Lihtenšteina un Norvēģija caur EEZ un Norvēģijas grantu programmu "Aktīvo iedzīvotāju fonds".

Iceland
Liechtenstein
Norway **Active
citizens fund**

Autori: Ance Mākalna, Jēkabs Dzenītis, Onurs Obekcāns, Kārlis Gailums

Redīgēja: Annija Žunda

Grafiskais dizains: Kārlis Gailums

Publicēts Rīgā, Latvijā, 2023. gadā, izdevējs

PROJEKTS
Izproti,
iesaisties,
lem!

Metodiskais materiāls izveidots pateicoties:

Projektu "Izproti, iesaisties, lem!" finansē Islande, Lihtenšteina un Norvēģija caur EEZ un Norvēģijas grantu programmu "Aktīvo iedzīvotāju fonds".

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

SATURS

- 2** Ievads
- 3** Saeima
- 4** Domu biedru meklējumos
- 6** Likumprojektu mākslinieks
- 8** Divi likumi - vieni meli
- 10** Valsts budžeta pārvaldnieks
- 12** Ministru kabinets
- 13** Ministriju noslēpumi
- 15** Latvijas Valsts Prezidents
- 16** Prezidentu meklējumi
- 18** Pašvaldības
- 19** Problēmas manā pašvaldībā
- 21** Ietekmē vidi sev apkārt
- 23** Dažādi
- 24** Trīs līmeņi problēmas risināšanai
- 26** Pazudis Latvijas politikā
- 28** Politiskās ideoloģijas randiņi
- 30** Bingo loto tralalā
- 32** Politikas risks
- 34** Etīdes attīstība
- 36** Informācijas viszinis
- 38** Pielikumi

IEVADS

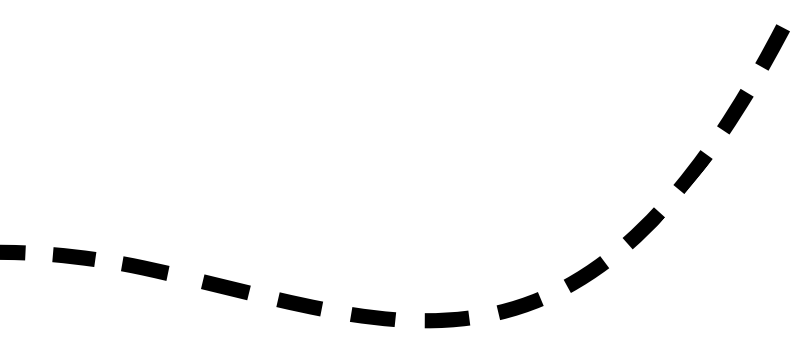
Sveicināti, dārgie skolotāji!

Mēs, jaunatnes organizācija "Klubs "Māja" - jaunatne vienotai Eiropai", esam izstrādājuši šo metodisko materiālu, jo ticam, ka jauniešu politiskā izglītošana un izpratnes veidošana par lēmumu pieņemšanu valstī ir viens no būtiskākajiem aspektiem izglītotas un aktīvas sabiedrības izveidē, kas pārzina savas tiesības un spēj ietekmēt demokrātiskas valsts veidošanās procesus.

Aizvien vairāk varam novērot, ka pabeidzot skolu jaunieši neizprot to, kā tiek veidota politika, kāda ir indivīdu loma tajā un nereti izvēlas ar to nesaistīties un par to neinteresēties. Tas rezultējas zemos vēlēšanu rezultātos, pasīvā sabiedrībā, kā arī vājā sabiedriskajā aktīvismā, kas ir nopietns drauds demokrātiskas valsts attīstībā.

Mēs ceram, ka šis materiāls un tajā apkopotās aktivitātes ļaus jauniešiem praktiskā un radošā veidā vairāk izprast pašvaldību, Saeimas, Ministru kabineta un Valsts prezidenta darba ikdienu un visu šo varas institūciju mijiedarbību. Aicinām izmantot aktivitātes stundu vai ārpus stundu darbā ar jauniešiem, pielāgot tās savām vajadzībām, eksperimentēt un ļauties radošumam un ideju apmaiņai ar jauniešiem.

Jūsu - Klubs "Māja"

#1

NODALA

SAEIMA

X

3

DOMU BIEDRU MEKLĒJUMOS

2 mācību stundas
(80 min)

25-30 dalībnieki

Vidusskola

Mērķis: Iepazīstināt jauniešus ar to, kā tiek veidota Saeimas koalīcija.

Nepieciešams: Pieeja drukāšanai, projektoris; priekšzināšanas nav nepieciešamas.

Materiāli: Informācija par politiskajām partijām (partiju politiskās programmas, mājaslapas utt.), maza kastīte, mazas papīra loksnes.

NORISES GAITA

- Aktivitāti sāciet ar diskusiju:
 - Pajautājat jauniešiem, vai viņi zina, kas ir koalīcija un opozīcija.
 - Pajautājat dalībniekiem, vai viņi zina, kuras partijas šobrīd ir Saeimas koalīcijā.
 - Īsi pastāstiet par to, kā un kāpēc veidojas koalīcijas.
- Sagatavojat loterijas kastīti. Uz mazām lapiņām uzrakstat to partiju nosaukumus, kuras ir ievēlētas esošajā Saeimā. Ievietojat kastītē lapiņas ar partiju nosaukumiem. Uz vairākām lapiņām var būt viena un tā pati partija, bet ievērojiet balansu, lai vēlāk jauniešiem būtu iespēja apvienoties aptuveni vienādās grupās. Lapiņu skaitam ir jābūt vienādam ar dalībnieku skaitu.
- Dodat grupām 10–15 minūtes laiku, lai sīkāk izpētītu partijas un to programmas, lai pilnībā saprastu, ko tās pārstāvēs.
- Kad grupas ir veiksmīgi iepazīnušās ar savu partiju, lūdzat viņiem vienoties par tikšanās laiku ar citām partijām, lai apspriestu sadarbības iespējas. Katrai grupu sanāksmei atvēliet 2 minūtes.
 - Lai interesantā veidā vienotos par tikšanās laiku, varat izmantot **pulksteņa metodi**:
 - Liekat uzzīmēt katram dalībniekam apli un sadalīt to 12 iedaļās kā pulksteni;
 - Dodat laiku 5 minūtes, lai jaunieši savā starpā tīklojas un sarunā tikšanās laiku konkrētos laikos, kad ir brīvi. Ļaujiet sarunāt jauniešiem pēc iespējas vairāk tikšanās laikus ar pēc dažādiem jauniešiem, kas pārstāv dažādas partijas;

- Kad jaunieši ir vienojušies par tikšanās laikiem ar citiem jauniešiem, nosauciet kādu pulksteņa laiku, piemēram, plkst. 15:00, tad attiecīgi šajā laikā jātiekas tiem jauniešiem, kuri abi bija sarunājuši tikties viens ar otru plkst. 15:00;
- Nav obligāti jānosauc visi pulksteņa laiki, var pielāgoties situācijai un jauniešu skaitam;
- Šajā "tikšanās laikā" jaunieši pārrunā savu pārstāvēto partiju nostājas un ideoloģiju, lai izprastu, ar kurām partijām ir vēlme veidot koalīciju.
- Svarīgi, ka jaunieši salīdzina savas un otras partijas vērtības, lai saprastu, vai tiešām viņi var atrast kopēju valodu.
- Dodat laiku grupām, kas pārstāv vienu partiju, apdomāties par sanāksmēm ar citām partijām un vienoties par to, ar kurām vēlas veidot koalīciju.
- Jautājat grupām par sanāksmju rezultātiem un lūdzat viņiem paziņot, ar kuru(-ām) partiju(-ām) viņi sadarbosies koalīcijā un kāpēc.
- Apskatat kādi ir rezultāti, vai izdevās izveidot koalīciju, vai izveidotā koalīcija atbilst tagadējās Saeimas koalīcijai.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

Aktivitāte sevī ietver lielu subjektīvās izvēles un uztveres elementu. Visbiežāk jaunieši būs veidojuši koalīciju ar partijām, ar kurām saskan viņu PERSONISKĀS vērtības. Tādēļ ir būtiski, ka pēc aktivitātes jūs apspriežat:

- Kā partijas nonāca pie lēmuma par sadarbību koalīcijā?
- Vai un cik lielā mērā koalīcija apmierina katra individuālās vēlmes?
- Kas ir iemesli, kāpēc veidojāt vai neveidojāt koalīciju ar katru partiju?
- Kā jauniešu izveidotā koalīcija saskan ar esošo koalīciju Saeimā, kādas ir atšķirības?
- Kas notiek ar partijām, kuras neiekļūst koalīcijā?

Sasniegtie rādītāji:

- Izpratne par to, kā tiek izveidotas koalīcijas, debates māksla un komunikācija.

LIKUMPROJEKTU MĀKSLINIEKS

1-2 mācību stundas
(40-80 min)

20-25 dalībnieki

Vidusskola

Mērķis: Labāka izpratne par likumdošanas procesu.

Nepieciešams: Priekšzināšanas nav nepieciešamas.

Materiāli: Telefons ar interneta savienojumu, papīrs, pildspalvas

NORISES GAITA

BŪTISKI!

Šai aktivitātei var būt dažādas variācijas un iespējams pat radīt pilnas dienas aktivitāti, veidojot priekšnesumus par Saeimas funkciju izpildi ar ainām.

- Sadalāt dalībniekus četrās (atkarīgs no dalībnieku skaita) grupās un lūdzat dalībniekus izpētīt likumdošanas procesu Saeimā.
- Atvēlat 15 minūtes pētīšanai un lūdzat dalībniekiem veikt piezīmes par izpētīto. Pētījumiem dalībnieki var izmantot Saeimas oficiālo mājaslapu "saeima.lv"
- Ja nepieciešams, palīdzat dalībniekiem ar mulsinošiem vai nesaprotamiem terminiem.
- Pēc informācijas izspētīšanas, jauniešiem jāveido interesantas prezentācijas, kur pārējiem dalībniekiem tiek izskaidrots likumdošanas process, ietverot konkrētus vārdus un emocijas, kas tiek izlozēti. Katrai komandai varat iedot 2-3 vārdus no visām kategorijām un pārējie pēc tam var minēt.

- Jauniešiem jāizlozē un savā prezentācijā jāiekļauj:

1. Emociju: • Pārspīlēts prieks • Pārspīlētas bēdas • Pārspīlēts apjukums • Pārspīlēta garlaicība	2. Vārdu: • Cukurs • Malka • Traktors • Sniegavīrs • Smiltis • Vētra • Virtuļi • Ērgļi • Krūze • Šampūns
3. Unikālo elementu: • Jaunieši vāra zupu • Jaunieši ir sporta treneri • Jaunieši raksta vēstuli Ziemassvētku vecītim • Jaunieši iepērkas būvniecības veikalā.	

- Dodat grupām vēl 10–15 minūtes laika, lai tās izplānotu un radītu izvēlēto materiālu.
- Katra grupa prezentē veidoto, ietverot izlozētos elementus - emociju, konkrētos vārdus, unikālo elementu. Aktivitātes noslēgumā dalībnieki var balsot par labāko prezentāciju.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

Varat ar jauniešiem izrunāt:

- Vai mācīties bija vieglāk ar radošu pieeju?
- Kas bija lielākie izaicinājumi šajā procesā?
- Vai jums ir sajūta, ka labāk izprotat likumdošanu?

Sasniegtie rādītāji:

- Kreatīvās domāšanas un iztēles prasmes;
- Sarežģītas terminoloģijas paskaidrošana vieglā, mākslinieciskā veidā.

DIVI LIKUMI - VIENI MELI

1 mācību stunda
(40 min)

8+ dalībnieki

Vidusskola

Mērķis: Sapratne par likumu aptuveno uzbūvi, satura formu.

Nepieciešams: Priekšzināšanas nav nepieciešamas.

Materiāli: Telefons ar interneta savienojumu, papīrs, pildspalvas

NORISES GAITA

- Iepazīstināt dalībniekus ar portālu likumi.lv un izskaidrojat viņiem, kas ir šī vietne un kādu informāciju viņi var šeit atrast.

Likumi.lv ir tiesību aktu vietne, kurā tiek nodrošināta brīva piekļuve Latvijas Republikas tiesību aktiem.

Likumi.lv tika izveidoti 2001. gadā, lai ikviens varētu realizēt savas Latvijas Republikas Satversmes 90. pantā paredzētās tiesības: „Ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības”. Vietnē, ko uztur un attīsta oficiālais izdevējs „Latvijas Vēstnesis”, pieejama jaunākā informācija par tiesību aktiem un to izmaiņām

- Pēc tīmekļa vietnes izskatīšanas pastāstāt dalībniekiem, ka viņi spēlēs spēli. Viņu mērķis ir pierakstīt divus patiesus jebkura likuma pantus un izveidot vienu nepatiesu pantu. Lai izveidotu nepatiesu pantu, viņi var mainīt esošu vai uzrakstīt to paši. Spēles vadītājs var izvēlēties vienu konkrētu likumu, piemēram, Izglītības likumu vai Satversmi, kas jauniešiem jāizpēta un no kura jāizvēlas panti.
- Dodāt jauniešiem 10 minūtes individuāli atrast divus īstus likuma pantus un izveidot vienu neīstu likuma pantu.

- Pēc šī procesa aicināt jauniešus dalīties pāros un prezentēt vienam otram savus pantus, un minēt, kurš ir neīstais pants. Pēc tam pāriem ir kopīgi jāapvieno labākās idejas, lai izveidotu grūtāk izdomājumu kombināciju, šim procesam dodāt 5 minūtes.
- Katrs no pāriem tiek ar citu pāri un process atkārtojas, šim procesam arī dodiet 5 minūtes.
- Pēc tam katra no komandām prezentē savas idejas un visi var minēt, kurš ir patiesais un kurš ir aplamais.
- Grupas var skaļi nolasīt rakstītos pantus jebkurā secībā. Citu grupu mērķis ir pacelt rokas, ar pirkstiem rādot 1, 2 vai 3, lai parādītu, kurš pants, viņuprāt, ir nepatiess.
- Aktivitāte beidzas, kad visas grupas izdara savus minējumus.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

Šī ir ātra un jauka aktivitāte, kura rosinās dalībniekos patīkamas emocijas un enerģiju padziļinātākām sarunām, tādēļ iesakam kā turpinājumu šai aktivitātei pāriet pie kādas no iepriekš vai tālāk rakstītajām aktivitātēm, kas ir nedaudz padziļinātākas.

- Vai bija grūti lasīt likumu pantus?
- Vai kāds no īstajiem likuma pantiem jums šķita dīvains un neskaidrs?
- Vai ir kāds likums, kas jums šķiet bezjēdzīgs vai slikts?

Sasniegtie rādītāji:

- Iespēja iepazīties ar dažādiem likumiem, idejas par jaunu likumu ieviešanu.

VALSTS BUDŽETA PĀRVALDNIIEKS

3 mācību stundas
(120 min)

14+ dalībnieki

Vidusskola

Mērķis: Iepazīstināt dalībniekus ar valsts budžeta sastādīšanas procesu.

Nepieciešams: Priekšzināšanas nav nepieciešamas.

Materiāli: Papīrs, pildspalvas

NORISES GAITA

1. mācību stunda

- Pirmās 5 minūtes veltat aktivitātes izskaidrošanai un nākamo mācību stundu gaitai.
- Sadalāt jauniešus 7 komandās un liekat katrai komandai izvēlēties vai izlozēt kādu partiju, ko tie vēlas pētīt padziļināti.
- Dodat jauniešiem 15 minūtes iepazīties ar viņu partiju un tās ideoloģiju.
- Dodat visiem dalībniekiem kontekstu situācijai, ko brīvi varat izvēlēties no aktuālajām ziņām. Piemēram, Ukrainas bēgļu atbalsts Latvijā vai mediķu atalgojuma politika, u. tml.
- Katrai komandai dodat 2 minūtes prezentēt savu partiju un tās nostāju, balsoties uz partijas ideoloģiju, par iepriekš izvēlēto aktualitāti.
- Dzirdot citu grupu prezentācijas, ļaujiet jauniešiem apdomāties ar kuru no citām partijām tie vēlētos sadarboties, balstoties no savas partijas ideoloģijas, nevis personīgajiem uzskatiem.

2. mācību stunda

- Mācību stundas sākumā varat katrai partijai palūgt atgādināt par savām nostājām vai vērtībām, lai atsvaidzinātu jauniešu idejas.
- Jauniešiem ir iespēja diskutēt ar pārējo partiju pārstāvjiem un sadalīties koalīcijā un opozīcijā ar tām partijām, kuras uzskata par līdzīgi domājošām. Lai to izdarītu, varat izmantot aktivitāti **“Domu biedru meklējumos”**
- Kad jaunieši ir sadalījušies, paskaidrojiet jauniešiem, ka nākamajā mācību stundā viņiem būs jāsadala X budžets procentuāli pa nozarēm, kas būtiskas mūsu valstī. Visam budžetam kopā jāsadala 100%
- Aiciniet jauniešiem domāt budžeta kontekstā par: izglītību, sociālajiem pabalstiem, veselību, drošību, transportu, ārējo drošību

3. mācību stunda

- Jaunieši diskutē un runā par budžeta sadalīšanu. Sākumā dodat laiku, lai jaunieši vienotos par vienotu pozīciju koalīcijas un opozīcijas ietavos;
- leteikts diskusiju veidot brīvā formātā, lai mazinātu jauniešiem stresu. Aicināts iesaistīties diskusijās, kad jaunieši mazliet “aizplūst” no tēmas. Mācību stundas pēdējās 15 minūtēs mēģināt ar jauniešiem finalizēt plānu un procentu sadalījumu, stundas beigās obligāti visiem jāpiedalās balsojumā par budžeta apstiprināšanu vai neapstiprināšanu.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

1. Kā jums veicās sarunās?
2. Kas padarīja sarunas grūtas?
3. Kāpēc jūs paspējat/nepaspējat radīt savu koalīciju un mērķu plānus?
4. Kurš finanšu sadalījuma plāns dalībniekiem šķita veiksmīgākais?
5. Ko mēs šodien iemācījāmies par politiku?
6. Ko jūs šodien neiegūvāt, bet vēlaties iegūt nākamreiz šāda tipa aktivitātēs?

Sasniegtie rādītāji:

- Radīta dziļa izpratne politiku, koalīcijas darbību un lēmumu pieņemšanas procesu.

#2

NODALA

**MINISTRU
KABINETS**

MINISTRIJU NOSLĒPUMI

1 mācību stunda (40 min)	15+ dalībnieki	Vidusskola

Mērķis: Iepazīstināt jauniešus ar Latvijas Republikas ministriju veidiem un to pienākumiem.

Nepieciešams: Pieeja internetam; nelielas priekšzināšanas par ministriju veidiem un to pienākumiem

Materiāli: Izdrukātas kartītes (Pielikums Nr.1); papīra līmlente vai lipekļis; šķēres; pieeja internetam.

NORISES GAITA

Sagatvošanās pirms mācību stundas:

- Izdrukājat, izgriežat un sajaucat kartītes atbilstoši dalībnieku skaitam (skatīt 1. pielikumu).
 - Ja nav pieejams printeris, varat rakstīt kartītes ar roku.
- Uzlieciet uz ekrāna vai izprintējiet sarakstu ar visām Latvijas ministrijām

Spēles gaita mācību stundā:

- Sadalāt spēles dalībniekus pāros;
- Izdalāt katram spēlēs dalībniekam vienu kartīti un palūdzat, lai uzlīmē kartīti savam pāriniekam uz pieres tā, lai otrs cilvēks nevar redzēt, kas uz kartītes rakstīts.
- Kartītes var pielīmēt ar līmlenti vai ar lipekli.
- Kad katram dalībniekam ir pielīmēta kartīte uz pieres, spēle var sākties.
- Katram dalībniekam ir uzdevums savam pāriniekam noraksturot ministriju, kas uzrakstīta kartītē uz pārinieka pieres. Ir aizliegts izmantot vārdus, kas norādīti slīprakstā zem ministrijas nosaukuma, lai to raksturotu.

- Ja jauniešiem ir grūtības noraksturot ministriju, jo nezina tās pienākumus, aiciniet pievēst uzmanību aizliegtajiem vārdiem un censties no tā noprast ministriju galvenos pienākumus.
- Dalībnieka uzdevums ir uzminēt, kāda ministrija ir uzrakstīta kartītē uz pieres.
- Kad visi jaunieši ir uzminējuši savu ministriju, viņi sadalās grupās ar pārējiem jauniešiem, kuriem tā pati ministrija.
 - Ja ir maza grupa, jaunieši pie uzdevuma var strādāt individuāli.
- Izveidotajās grupās jaunieši iepazīstas ar konkrētās ministrijas darbu un pienākumiem:
 - Kādi ir šīs ministrijas galvenie pienākumi?
 - Kas ir lielākie izaicinājumi, ar ko saskaras šī ministrija?
 - Ja tu/jūs būtu atbildīgi par šo ministriju, kas ir 3 galvenās lietas, ko risinātu nākamo 4 gadu laikā?
- Dodat jauniešiem 15 minūtes, lai sagatavotos un tad palūdzat katrai grupai īsi un kodolīgi pastāstīt pārējām komandām par savu ministriju.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

- Reflektējat ar dalībniekiem spēles gaitu, varat ar jauniešiem pārrunāt šos jautājumus:
 - Kā jums veicās ar savas ministrijas uzminēšanu?
 - Kura no visām ministrijām jums šķiet svarīgāka/mazāk svarīgāka? Kāpēc?
 - Vai, jūsuprāt, Latvijā ir pietiekami daudz ministriju, lai atrisinātu visas aktuālās problēmas, varbūt ir pārāk daudz ministri?
 - Ja jūs šodien dibinātu ministriju, kam jūs vēlētos pievērst uzmanību?

Sasniegtie rādītāji:

- Dalībnieki ir uzzinājuši ministriju skaitu, iepazīnuši to pienākumus un darbības jomas.

#3

NODALA

PREZIDENTS

PREZIDENTU MEKLĒJUMI

2 mācību stundas
(80 min)

20-30 dalībnieki

13+

Mērķis: Iepazīstināt jauniešu ar Valsts prezidenta ikdienas darbu.

Nepieciešams: Pieeja internetam, nepieciešamas nelielas priekšzināšanas par dažādām valdības formām pasaulē

Materiāli: Skolēnu metodiskie materiāli

NORISES GAITA

1. Mācību stunda

- Sadalāt jauniešus grupās.
- Jauniešiem dodāt 15 minūtes, lai iepazītos ar Latvijas prezidenta darbu, pienākumiem un pamata informāciju, jaunieši var izmantot skolēnu materiālus vai arī papildus informāciju internetā.
- Tālāk katrai grupai dodāt izlozēt, kuras valsts prezidents viņiem ir jāpēta: ASV, Ķīna, Vācija, Krievija, utt.
- Dodāt jauniešiem laiku līdz stundas beigām, lai izpētītu izlozētās valsts prezidentu un veiktu salīdzinājumu ar Latvijas prezidentu.

2. Mācību stunda

- Dodāt jauniešiem 10 minūtes, lai pabeigu savas prezentācijas un sagatavotos darba prezentēšanai.
- Katrai grupai dodāt 3 minūtes, lai prezentētu savas valsts prezidentu un tā atšķirības ar Latvijas valsts prezidenta darba pienākumiem.
- Atlikušajā stundas laikā veicat diskusiju ar jauniešiem, par to:
 - Kurš no nosauktajiem prezidentiem (valstīm) katram likās labāks?
 - Kā atšķirās vai neatšķirās abu valstu prezidentu pienākumi?
 - Kāds prezidents būtu piemērotākais Latvijai?
 - Vai Latvijas prezidents Latvijā ir svarīga, nozīmīga persona?
 - Vai tautai vajadzētu ievēlēt prezidentu?

Svarīgi ļauties viedokļu dažādībai un brīvībai, neierobežojot jauniešu viedokli. Ļoti iespējams, ka jauniešiem būs dažādi viedokļi vai redzējumi.

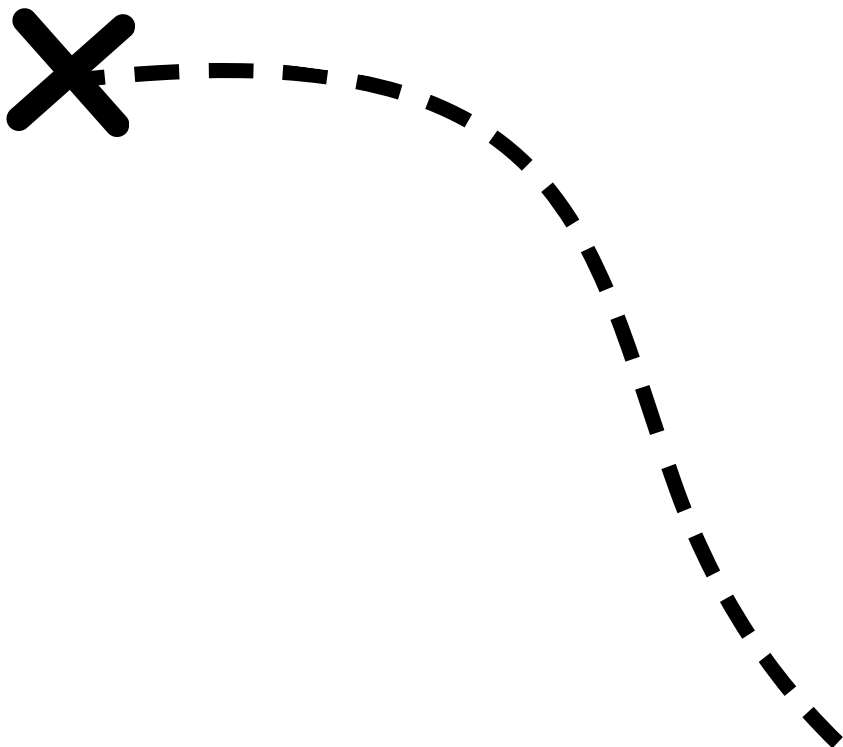
REFLEKSIJA

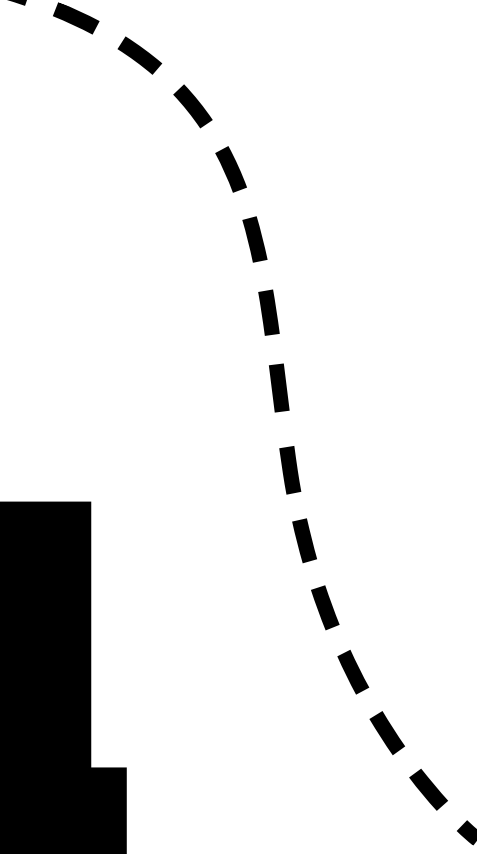
Atgriezeniskā saite:

- Šajā aktivitātē nav nepieciešama atgriezeniskā saite, jo diskusija to aizvietoja, ja nepieciešams varat pajautāt kā jauniešiem veicās un vai šis process viņiem bija vērtīgs.

Sasniegtie rādītāji:

- Izpratne par Latvijas Valsts prezidenta lomu un uzdevumiem, kā arī izpratne par citu pasaules valstu prezidentiem.

#4

NODALA

PAŠVALDĪBA

PROBLĒMAS MANĀ PAŠVALDĪBĀ

1 mācību stunda
(40 min)

20-25 dalībnieki

Vidusskola

Mērķis: Iepazīstināt jauniešus ar pašvaldību komiteju darbu, nozīmi un jautājumu klāstu, ko tās aptver un spēj ietekmēt.

Nepieciešams: Dalībniekiem nav nepieciešamas priekšzināšanas, taču aktivitātes vadītājam jābūt gatavam atbildēt uz dalībnieku jautājumiem, tādēļ ir būtiski iepazīties ar informāciju par lēmumu pieņemšanu pašvaldībā.

Materiāli: A3 papīrs, pildspalvas un marķieri.

NORISES GAITA

- Aktivitātes sākumā iepazīstināt jauniešus ar pašvaldību komiteju darbu, varat aplūkot sīkāk, kādas komitejas ir jūsu pašvaldībā un tās prezentēt jauniešiem.

Informācija aktivitātes vadītājam par komitejas darbu:

Deputāti izveido vairākas komitejas dažādu jautājumu risināšanai. Katram deputātam ir jāstrādā vismaz vienā komitejā. Pašvaldībā obligāti ir jāizveido vismaz divas komitejas - finanšu komiteja un sociālo, izglītības un kultūras komiteja. Parasti pašvaldības izveido 3-5 komitejas, bet atkarībā no pašvaldības lieluma var izveidot vēl vairākas.

- Sadalāt dalībniekus grupās pa 4 vai 5, atkarībā no dalībnieku skaita.
- Izlozējat, kurai grupai būs kura komiteja.

KOMITEJAS VAR BŪT

- Pilsētas attīstības;
- Sociālo jautājumu;
- Jaunatnes konsultatīvā komiteja;
- Tautsaimniecības;
- Izglītības;
- Finanšu;
- Jebkāda cita Jūsu (skolotāja) izvēlēta komiteja.

- Nodrošināt jauniešus ar papīra lapām un citiem materiāliem, kur veidot savas prezentācijas (prezentācijas var veidot arī datoros, ja tādi ir pieejami).
- Grupas sāk darbu. Sākumā jaunieši iepazītas ar izlozētās komitejas pienākumiem un jautājumiem, ko tās apskata. Tos piefiksē uz papīra lapām, lai vēlāk varētu prezentēt.
- Kad jaunieši ir iepazīnušies ar jautājumu loku, ko skar konkrētā komiteja, aicināt jauniešus grupās uzsākt diskusiju par aktuālajām problēmām pašvaldībā, ko tā varētu risināt.
 - Diskusijai dodiet 15 minūtes
 - **Būtiski** - motivējiet jauniešus domāt par sev personīgi aktuālām problēmām, kas ir viņiem aktuālas un svarīgas, piemēram, kā vajadzētu izskatīties skolas infrastruktūrai vai kā sniegt labākas iespējas jauniešiem vasaras brīvlaikā.
- Pēc diskusijas katrai grupai dodiet 4 minūtes, lai prezentētu savu darbu.
- Kad prezentācijas ir noslēgušās, apkopojat no dalībniekiem visus materiālus.
- Ja pietiek laiks, aicināt jauniešiem iejusties domes deputātu lomās un balsot par katru no izveidotajām idejām.
 - Katram jaunietim ir viena balss un viņi var balsot - par, pret vai atturās - par pārējo komandu idejām.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

- Ja paliek laiks, izrunājiet šos jautājumus:
- Kā Tu juties savā komitejā, izsakot viedokli un priekšlikumus?
 - Parādi ar pirkstiem no 1 līdz 5, cik uzklausīts juties?
- (ja radās) Kādēļ radusies situācija, ka kāds no dalībniekiem jūtas neuzklausīts?
- Kādas vēl ir jūsu idejas, kuras noteikti gribat īstenot?
- Kura no šodien minētajām idejām jums šķita vislabākā un visnepieciešamākā?
- Kāda ir komiteju loma pašvaldības ikdienā?

Sasniegtie rādītāji:

- Attīstīta problēmu risināšanas kompetence, paplašinātas zināšanas par pašvaldību lēmumu pieņemšanu un risinājumu meklēšanu, izpratne par pašvaldību komitejas darbu.

IETEKMĒ VIDI SEV APKĀRT!

1-2 mācību stundas (40-80 min)	15-20 dalībnieki	Vidusskola

Mērķis: Izprast pašvaldību darbību, izmēģināt lēmumu pieņemšanas procesu un dažādu sabiedrības grupu interešu aizstāvību

Nepieciešams: Priekšzināšanas nav nepieciešamas

Materiāli: Papīra lapas pierakstiem, pildspalvas, lomu apraksti (*Pielikums Nr. 2*), marķieri

NORISES GAITA

- Sadalat aktivitātes dalībniekus 5 grupās ar aptuveni vienādu dalībnieku skaitu (pēc nepieciešamības var veidot arī vairāk, izveidojot savus lomu aprakstus) un iepazīstināt dalībniekus ar aktivitātes uzdevumu - Tiks izspēlēta simulācijas spēle, kur Jūsu pašvaldības dome ir nākusi klajā ar jauniešu iniciatīvu konkursu, paredzot piešķirt līdz 10 000 EUR labākās iniciatīvas attīstīšanai.
- Liekat katrai grupai izlozēt savu lomu simulācijas spēlē. Četras grupas pārstāvēs dažādas sabiedrības interešu grupas:
 - Jaunos aktīvistus, kuri iestājas par iekļautību;
 - Aktīvistus, kuri iestājas par digitālo transformāciju;
 - Aktīvistus, kuri iestājas par vides aizsardzību;
 - Aktīvistus, kuri iestājas par jauniešu politisko aktīvismu.
 - Piektā grupa iejutīsies domes deputātu lomās, kuri uzklausa pārējo grupu idejas un nolems, kam piešķirt finansējumu.
- Katrai grupai izdalāt attiecīgo savas lomas aprakstu (skatīt 2. pielikumu) un dodāt grupām 15 minūtes laika, lai sāktu strādāt pie savas iniciatīvas, balstoties uz iedoto aprakstu. Aicināt domāt par idejas nepieciešamību, par budžeta sadalījumu utt.

- Kamēr sabiedrības interešu aizstāvības grupas strādā pie savām idejām, nodotat informāciju Domes deputātu grupai, ka grupai jānāk klajā ar paziņojumu, ka ir notikušas vēlēšanas un ir pilnībā mainījušās Domes intereses un vēlmes. Dodat laiku deputātu grupai 15 minūtes izdomāt, kādu pozīciju tie ieņems. Piemēram, Domes jaunās prioritātes ir primāri piešķirt finansējumu iniciatīvām, kas attīsta pašvaldības ekonomiku, piesaista tūrismu utt.
 - Šāds "pagrieziena punkts" vajadzīgs, lai jaunieši izprastu, cik liela nozīme ir tieši cilvēkiem un partijām, kas strādā konkrētajā pašvaldībā un kā tas ietekmē pašus jauniešus un viņu idejas.
- Pēc tam, kad deputātu grupa ir prezentējusi jauno Domes nostāju, dodat grupām vēl 10 minūtes laika, lai izmainītu un pielāgotu idejas esošajai situācijai. Deputātu grupa tikmēr var sākt domāt jautājumus un galvenos nostāju punktus, kas būs svarīgi, pieņemot lēmumu, kam piešķirt finansējumu.
- Iniciatīvu prezentēšana - dodat laiku katrai grupai 2-5 minūtes prezentēt savu ideju deputātu grupai. Pēc idejas noklausīšanās ļaujiet deputātu grupai uzdot jautājumus, norādīt, kas bija labi, izrādīt kritiku. Būtiski ir veidot dialogu, kā arī aicināt grupas iejusties savās lomās, nevis balstīties uz savām personīgajām interesēm.
- Pēc visu ideju prezentēšanas, dodat deputātu grupai laiku 5 minūtes, lai pieņemtu lēmumu, kam piešķirt solītos 10 000 EUR. Deputāti var izvirzīt arī vairākas iniciatīvas, katram piešķirot mazāku summu, lai kopā veidotos 10 000 EUR.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

Pēc simulācijas spēles izrunājiet ar jauniešiem:

- Kādas bija to sajūtas, kad Dome pilnībā mainīja savu nostāju?
- Vai tā notiek arī īstajā dzīvē?
- Vai bija viegli pielāgot ideju jaunajai situācijai?
- Kādas bija sajūtas, prezentējot ideju Domei?
- Kādas ir sajūtas par Domes pieņemto lēmumu?
- Ko jaunieši varētu darīt, lai šādas situācijas neatkārtotos reālajā dzīvē?

Sasniegtie rādītāji:

- Izpratne par lēmumu pieņemšanas procesiem un spēju pielāgoties dažādām situācijām.

#5

NODALA

DAŽĀDI

Šajā sadaļā ir aktivitāts ativitātes, kas ir veidotas aptverot divas vai vairākas politiskās sistēmas elementus.

TRĪS LĪMENI PROBLĒMAS RISINĀŠANAI

1 mācību stunda
(40 min)

20-25 dalībnieki

Vidusskola

Mērķis: Izprast atšķirības starp dažādiem lēmumu pieņemšanas līmeņiem.

Nepieciešams: Nepieciešamas vismaz pamatlīmeņa priekšzināšanas par Eiropas Savienību, Saeimu un Pašvaldības domes darbu.

Materiāli: Pildspalvas, krāsainie papīri.

NORISES GAITA

- Sadalāt jauniešus grupās pa 3-5 cilvēkiem (atkarīgs no cilvēku skaita)
- Aicināt jauniešiem padomāt par dažādām problēmām, kas ir aktuālas dažādos līmeņos, katrai grupai ir jāizdomā vismaz 4 problēmas, kas ir:
 - problēma globālā līmenī;
 - problēma Latvijas mērogā;
 - problēma reģiona/pašvaldības līmenī;
 - problēma individuālā līmenī;
- Dodāt jauniešiem 15 minūtes, lai aprakstītu šīs problēmas - jo detalizētāk, jo labāk.
- Kad visas grupas ir pabeigušas, liekat grupām savā starpā dalīties ar aprakstītajām problēmām un aicināt jauniešus meklēt risinājumus problēmai, bet visos līmeņos, piemēram, cilvēki nejūtas droši novadā, kā to var risināt Eiropas Savienība? Viņi var veidot dažādus projektus, lai noskaidrotu cēloņus cilvēku bailēm, vai arī Latvijas valdība var piešķirt naudu pilsētu apgaismojumam vai lielāku finansējumu policijai utt.
- Dodāt jauniešiem 10-15 minūtes, lai izstrādātu visus šos risinājumus. Kad jaunieši ir pabeiguši, viņiem ir grupā jāizvēlas viena no problēmām un tā jāprezentē pārējai klasei ar piedāvātajiem 4 risinājumiem globālā, nacionālā, reģionālā un individuālā līmenī. Kad jaunieši prezentē, pārējās grupas var balsot par to, vai tās piekrīt vai nepiekrīt piedāvātajam risinājumam.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

Ja pietiek laiks varat pārrunāt par to, kā veicās:

- Kura līmeņa problēmu risinājumus bija visgrūtāk izlemt?
- Vai jums ir lielāka skaidrība par katra līmeņa darbību?
- Vai, piemēram, pašvaldības un valsts pienākumi var pārklāties?
- Vai saredzat, kā jūs varat veikt nozīmīgas pārmaiņas?

Sasniegtie rādītāji:

- Radīta interese un pamata sapratne par politikas un problēmu risināšanu dažāda līmeņa institūcijās.

PAZUDIS LATVIJAS POLITIKĀ

1 mācību stunda
(40 min)

8+ dalībnieki

Vidusskola

Mērķis: Veicināt jauniešos izpratni par to, kā strādā Latvijas politiskā sistēma

Nepieciešams: Pieeja drukāšanai; priekšzināšanas nav nepieciešamas.

Materiāli: "Pazudis Latvijas politikā" šablons (*Pielikums Nr.3*)

NORISES GAITA

- Izdrukājat un izdalat šablonu "Pazudis Latvijas politikā".
- Paskaidrojiet viņiem, ka visas uzskaitītās lietas ir nepieciešamas, lai veidotu Latvijas politiku. Kopā pārskatiet sarakstu un pajautājat viņiem, vai tajā nav kādi mulsoši termini.
- Paskaidrojiet dalībniekiem, ka viņiem šos terminus ir jāsakarto no 1 (svarīgākais) līdz 16 (nesvarīgākais) pēc to nozīmīguma viņiem, kā Latvijas pilsoņiem.
- Dodiet dalībniekiem 10 minūtes laika individuāli šablona aizpildīšanai.
- Pēc tam, kad dalībnieki individuāli aizpilda tabulu, sadaliet pa pāriem, viņiem savā starpā ir jāsalīdzina rezultāti un jāvienojas par kopīgu ideju.
- Pēc tam pārus sadaliet grupās pa 4-5 cilvēkiem grupā. Dodiet grupām vēl 10 minūtes laika, lai tās salīdzinātu un apspriestu savas perspektīvas. Šajās 10 minūtēs dalībnieki aizpilda savu grupu vērtējumu.
- Ļaujieties diskusijai, lai jauniešiem savā starpā būtu iespēja dalīties ar saviem redzējumiem un idejām.

Svarīgi ir neļaut jauniešiem pāriet uz strīdēšanos, bet palikt pie argumentācijas, balstoties uz konstruktīviem argumentiem.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

Pēc aktivitātes pārrunājat:

1. Vai latvietis/pilsonis/iedzīvotājs ir būtiskāks par politisku personu kā ministru prezidentu?
2. Kur domas skarīta ar citiem, kur atšķīrās, kāpēc?
3. Vai un kā šo nozīmju secība varētu mainīties, piemēram, kara situācijā?
4. Vai bija situācija, kur jums bija dažādas izpratnes par kādu no lietām?
5. Var uzdot kopējus temperatūras jautājumus - kā jūties pēc aktivitātes?

Sasniegtie rādītāji:

- Komandas darba prasmju attīstība;
- Izpratne par Latvijas politiskās sistēmas elementiem.

POLITISKĀS IDEOLOĢIJAS RANDIŅI

1 mācību stunda
(40 min)

12-24 dalībnieki

Vidusskola

Mērķis: Ļaut jauniešiem iepazīt dažādās politiskās ideoloģijas.

Nepieciešams: Priekšzināšanas nav nepieciešamas.

Materiāli: Nav nepieciešami nekādi materiāli.

NORISES GAITA

- Sadaliet jauniešus mazās grupās (2-4 jaunieši grupā)
- Izlozējat katrai grupai vienu ideoloģiju: liberālisms; nacionālisms; sociālisms; feminisms; marksisms un konservatīvisms.
- Dodat katrai grupai 10 minūtes, lai iepazītos ar savu ideoloģiju un piefiksētu galvenās atziņas.
- Pastāstāt jauniešiem, ka katrai ideoloģijai ir jādodas randiņā ar pārējām (katrs randiņš ilgst 3 minūtes)
- Katrā randiņā ir jārunā par dažādiem jautājumiem, lai palīdzētu jauniešiem labāk raisīt diskusiju un parādīt savu ideoloģiju, piemēram, katrā "randiņā" varat dot citu jautājumu par ko runāt:
 - Kā tev šķiet, kas ir vislabākais veids kā attīstīt darba tirgu?
 - Kā sadalīt ienākumus?
 - Uz kādiem principiem tu skaties, lai veicinātu valsts attīstību?
 - Kas ir lietas kuras jūs vispār netolerējat?

- Lai jauniešiem vieglāk būtu sadalīties pāros, varat izmantot **“pulksteņa metodi”**:
 - Liekat uzzīmēt katram dalībniekam apli un sadalīt to 12 iedaļās kā pulksteni;
 - Dodat laiku 5 minūtes, lai jaunieši savā starpā tīklojas un sarunā tikšanās laiku konkrētos laikos, kad ir brīvi. Ļaujiet sarunāt jauniešiem pēc iespējas vairāk tikšanās laikus jauniešiem, kas pārstāv dažādas ideoloģijas;
 - Kad jaunieši ir vienojušies par tikšanās laikiem ar citiem jauniešiem, nosauciet kādu pulksteņa laiku, piemēram, plkst. 15:00, tad attiecīgi šajā laikā jātiekas tiem jauniešiem, kuri abi bija sarunājuši tikties viens ar otru plkst. 15:00;
 - Nav obligāti jānosauc visi pulksteņa laiki, var pielāgoties situācijai un jauniešu skaitam;
 - Šajā “tikšanās laikā” jaunieši pārrunā savas pārstāvētās ideoloģijas un atbild uz kādu no jautājumiem, kas minēti augstāk, ko uzdod aktivitātes vadītājs.
- Pēc visiem randiņiem, aicināt visiem pastāstīt par otru ideoloģijām, piemēram, lai visi pastāsta par to, kas ir liberālisms, un tad liberālās ideoloģijas pārstāvji palabo vai pakomentē.

REFLEKSIJA

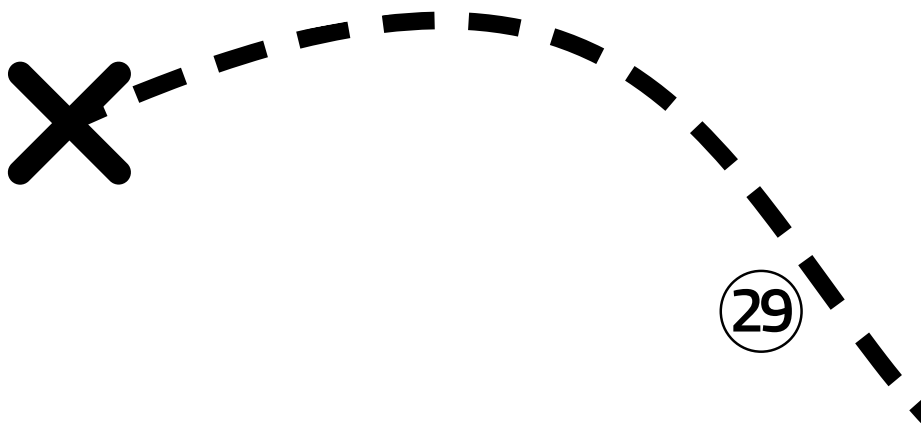
Atgriezeniskā saite:

Ja pietiek laiks ar jauniešiem varat apspriest:

- Vai ir kāda ideoloģija, kas jums šķiet īpaši laba/slikta?
- Vai kāda no šīm ideoloģijām redzama Latvijā?
- Vai kādu no šīm ideoloģijām vajag Latvijā?

Sasniegtie rādītāji:

- Jaunieši ir izpratuši un iepazīnuši dažādas ideoloģijas pamata līmenī, attīstījuši diskutēšanas prasmes.

BINGO LOTO TRALALĀ

1 mācību stunda
(40 min)

5-30 dalībnieki

Vidusskola

Mērķis: Veicināt jauniešu izpratni par dažādiem neskaidriem politikā lietotiem terminiem.

Nepieciešams: Vispārīga izpratne par dažādiem politiskajiem terminiem

Materiāli: Bingo kartītes (*Pielikums Nr. 4*) un Termini (*Pielikums Nr. 5*)

NORISES GAITA

Sagatavošanās spēlei:

Pirms aktivitātes aicinām no jauniešiem ievākt telefonus, lai jauniešiem nerastos kārdinājums meklēt pareizās atbildes internetā.

- Ja jums ir vēlme, varat izveidot papildus kartītes ar saviem vārdiem, vai papildus kartītes ar citu vārdu secību.
- Sadalāt jauniešus x grupās (atkarīgs no dalībnieku skaita) un katrai grupai iedodāt savu bingo kartīti.
- Paskaidrojiet jauniešiem spēles gaitu:
- Skolotājs sauks vārdus, ja šis vārds parādās skolēnam uz kartītes, skolēns to atzīmē.
- Šajā aktivitātē ir 3 spēles, kuras viņi var uzvarēt:

Pirmā spēle:

- Komandas mērķis ir savākt 5 vārdus diagonāli (pilnu rindu).
- Kad kādai komandai ir sanākusi diagonāli pilna rinda, viņi saka bingo.
- Tajā brīdī komandai ir jānosauc visu vārdu definīcijas, kas ir šajā diagonālē, ja viņi to izdara veiksmīgi, tad viņi ir uzvarējuši pirmo spēli.
 - Ja komanda nespēj nosaukt visu vārdu definīcijas, tad spēle turpinās, līdz kada komanda to spēj, ja pirmā komanda procesā uzzina definīciju, viņi joprojām var uzvarēt.

Otrā spēle:

- Komandas mērķis ir savākt 5 vārdus divās rindās diagonāli, jeb X formā. Iepriekš atzīmētie vārdi paliek iekrāsoti.
- Kad kādai komandai ir savākusi 2 pilnas rindas X formā, viņi saka bingo.
- Tajā brīdī komandai ir jānosauc visu vārdu definīcijas, kas ir šajās diagonālēs, ja viņi to izdara veiksmīgi, tad viņi ir uzvarējuši otro spēli.
 - Ja komanda nespēj nosaukt visu vārdu definīcijas, tad spēle turpinās, līdz kada komanda to spēj, ja pirmā komanda procesā uzzina definīciju viņi joprojām var uzvarēt.

Trešā spēle:

- Komandas mērķis ir savākt 25 vārdus, jeb visus vārdus kartītē. Iepriekš atzīmētie paliek iekrāsoti.
- Kad kādai komanda ir savākusi visus vārdus, viņi saka bingo.
- Tajā brīdī komandai ir jānosauc visu vārdu definīcijas, ja viņi to izdara veiksmīgi tad viņi ir uzvarējuši trešo spēli.
 - Ja komanda nespēj nosaukt visu vārdu definīcijas, tad spēle turpinās, līdz kada komanda to spēj, ja pirmā komanda procesā uzzina definīciju viņi joprojām var uzvarēt.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

- Vai joprojām ir kādi termini/vārdi, kas jums nav skaidri?
- Vai jums bija daudz vārdu, par kuriem bijāt dzirdējuši, bet nezinājāt to nozīmi?
- Kas bija šie vārdi, kas jums nebija skaidri?

Sasniegtie rādītāji:

- Skaidrība par dažādiem neskaidriem terminiem, ar kuriem jaunieši varētu saskarties.

POLITIKAS RISKS

1 mācību stunda
(40 min)

10-40 dalībnieki

Vidusskola

Mērķis: Veicināt jauniešu izpratni par dažādiem politiskajiem procesiem.

Nepieciešams: Video projektos, priekšzināšanas par politiskajiem procesiem Latvijā.

Materiāli: Politikas riska prezentācija.

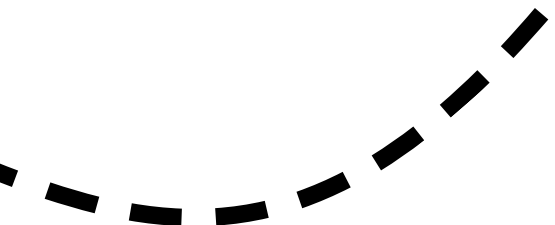

PREZENTĀCIJA UN PAMĀCĪBA

Skenē QR kodu vai dodies uz
ej.uz/politikasRisks

NORISES GAITA

- Sadalāt jauniešus 5 grupās.
- Jauniešiem paskaidrojāt, ka šodien viņi spēlēs kādreiz slavenu spēli ar nosaukumu "risks".
- Jauniešiem komandās būs jāizvēlas tēma un summa, piemēram: Ministru kabinets un \$300.
- Paskaidrojāt, ka aiz katra lodziņa slēpjas jautājums, kuru viņi redz tikai tad, kad ir izvēlējušies tēmu un summu.
- Svarīgi pieminēt, ka aiz mazākas summas lodziņiem ir vieglāks jautājums un aiz lielākas summas lodziņa grūtāks jautājums.

-
- Kad jaunieši ir atbildējuši uz kādu jautājumu, Jūs varat pakomentēt šo atbildi un doties tālāk.
 - Jaunieši nedrīkst izvēlēties to jautājumu uz kuru jau ir atbildēts.
 - Diemžēl atbildētās ailītes nepazūd, bet iesakām izprintēt tabulas kopiju un sekot līdz visam.
 - Kad pirmā grupa ir atbildējusi uz savu jautājumu dodaties tālāk pie otrās komandas un tā, līdz beidzas jautājumi.
 - Uzvar komanda ar visvairāk punktiem.
 - Pirms spēles svarīgi vienoties, vai skolotājs skaita punktus, vai komanda.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

Ar jauniešiem varat apspriest šādus jautājumus:

- Vai jūs iemācījāties ko jaunu?
- Vai jums patīk šādā veidā mācīties?

Sasniegtie rādītāji:

- Komandas darbs, izpratne par dažādiem politiskajiem jautājumiem.

ETĪDES ATTĪSTĪBA

1 mācību stunda (40 min)	10-30 dalībnieki	Vidusskola

Mērķis: Veicināt jauniešu izpratni par dažādu politiskās sistēmas elementu savstarpējo sasaisti.

Nepieciešams: Nav nepieciešamas priekšzināšanas.

Materiāli: Nav nepieciešami.

NORISES GAITA

- Paskaidrojiet jauniešiem, ka šodien aktīvi būs jāspēlē teātris.
- Sadaliet jauniešus grupās (5-6 cilvēki, var būt arī mazāk, atkarīgs no dalībnieku skaita).
- Katrai grupai sākumā dodiet divus tēlus:
 - Saeimas deputāts;
 - Pilsonis;
- Jauniešiem dodiet 10 minūtes, lai izdomātu šo divu tēlu savstarpējās attiecības un atbildības vienu pret otru.
- Jauniešiem šis ir jāparāda īsā etīdē citām komandām. Piemēram, vēlēšanu procesu un to kā deputāts pieņem likumus.
- Kad katra grupa ir noprezentējusi, katrai grupai iedodiet jaunu tēlu:
 - Valsts prezidentu;
 - Ministru prezidentu;
 - Pašvaldības Domes priekšsēdētāju;
 - Eiropas Parlamenta prezidentu;
 - Mediju pārstāvi;
 - Nevalstiskās organizācijas pārstāvi;
 - Uzņēmuma/biznesa pārstāvi;

- Katrai komandai dodat vēl 10 minūtes, lai sagatavotu savu etīdi prezentēšanai.
- Kad katra komanda noprezentē varat ar jauniešiem pāriet pie atgriezeniskās saites.

REFLEKSIJA

Atgriezeniskā saite:

Pārunājat ar jauniešiem:

- Ko jūs jaunu iemācījāties?
- Vai jūs piekrītat visam ko parādīja jūsu klases biedri? (šeit iespēja izvērst diskusiju)
- Vai jums šķiet, ka Latvijas vadībai būtu jaizskatas citādāk?
- Kā šie tēli savā starpā mijiedarbojas un kāda ir to loma Latvijas politikas veidošanā.

Sasniegtie rādītāji:

- Izpratne par Latvijas vadību, spēja mācīt lietas radošā veidā.

INFORMĀCIJAS VISZINIS

1 mācību stunda (40 min)	9-30 dalībnieki	Vidusskola

Mērķis: Veicināt jauniešu izpratni par aktuālajiem notikumiem Latvijas medijos.

Nepieciešams: Pieeja internetam; priekšzināšanas nav nepieciešamas

Materiāli: A3 lapas prezentācijām, marķieri

NORISES GAITA

- Sadalāt jauniešus grupās pa 3-4 jauniešiem grupā.
- Pastāstat jauniešiem, ka šodien viņi veiks padziļinātu izpēti par rakstiem Latvijas mediju kanālos.
- Varat katrai grupai iedot savu mediju, vai ļaut viņiem izvēlēties, mēs iesakam: LSM, Tvnet, Delfi, Leta, La, Apollo, Diena.lv.
- Tālāk, jauniešiem ir 5 minūtes laika, lai izvēlētos vienu rakstu, kas ir kaut kādā veidā saistīts ar politiku Latvijā vai Eiropā.
- Pēc tam katrai grupai ļaujiet īsi citiem pastāstīt par savu rakstu, ja citiem ir jautājumi/komentāri, viņi tos var izteikt.
- Jauniešiem pēc tam ir 20 minūtes, lai šo rakstu iztirzātu un veiktu plašāku informācijas izpēti ārpus sava izvēlēta medija.
- Jauniešiem obligāti jāizmanto vismaz vel 2 citi mediji, lai iegūtu papildus informāciju.
- Jauniešiem būs jāprezentē oriģinālā ideja un tās sastāvs un pēc tam papildus informācija, ko viņi ieguva un no kurienes viņi to ieguva.

REFLEKSIJA

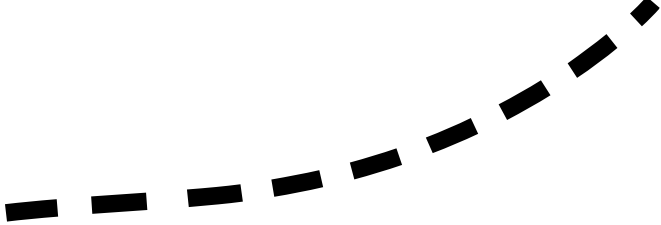
Atgriezeniskā saite:

Ar jauniešiem varat apspriest šādus jautājumus:

- Vai informācija atšķirās?
- Kā jūs zināt, ka informācija, ko lasījāt ir droša?
- Kā jūs atlasījāt informāciju?
- Kā jūs meklējāt informāciju?
- Kā jums šķiet kur mediji iegūst informāciju?

Sasniegtie rādītāji:

- Pastiprināta jauniešu kritiskā domāšana un medijpratība. Veicināta jauniešu interese izmantot dažādus medijus arī ikdienā.

6

NODALA

PIELIKUMI

Pielikums Nr.1

EKONOMIKAS MINISTRIJA <i>uzņēmējdarbība; tūrisms; ekonomika</i>	TIESLIETU MINISTRIJA <i>likums; tiesnesis; tiesas</i>	LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA <i>vienlīdzība; sociālā aizsardzība; bērnu tiesības</i>
SATIKSMEŠ MINISTRIJA <i>transports; pasažieri; dzelzceļš</i>	KULTŪRAS MINISTRIJA <i>kultūra; māksla; svētki</i>	ĀRLIETU MINISTRIJA <i>ārpolitika; diaspora; starptaustisks</i>
IEKŠLIETU MINISTRIJA <i>iekšējā drošība; migrācija; noziedzība</i>	VESELĪBAS MINISTRIJA <i>veselība; slimnīca; aprūpe</i>	ZEMKOPĪBAS MINISTRIJA <i>zemnieki; stādīšana; lauksaimniecība</i>
AIZSARDZĪBAS MINISTRIJA <i>militārs; karš; drošība</i>	FINANŠU MINISTRIJA <i>nodokļi; valsts budžets; nauda</i>	MINISTRU PREZIDENTS <i>valdības politika; premiers; priekšsēdētājs</i>
VIDES AIZSARDZĪBAS UN REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRIJA <i>pašvaldība; daba; digitālā transformācija</i>	Klimata un enerģētikas ministrija <i>globālā sasilšana; enerģētika; klimats</i>	Izglītības un zinātnes ministrija <i>sports; jaunatne; skolas</i>

Pielikums Nr.2

1.grupa - iekļaušana un dažādība	Jūsu pilsētas pašvaldība ir izsludinājusi ideju konkursu "Jauniešu iespēju paplašināšana". Jums ir pieejami 10 000 eiro, lai izstrādātu projektu par aktuālu tēmu, kas varētu palīdzēt jauniešiem vietējā reģionā. Pašvaldība ir atvērta, racionāla un aktīvi atbalsta jauniešu idejas. Jūsu pilsētā trūkst pakalpojumu jauniešiem un jauniešu līdzdalībai. Jūs zināt, ka varētu būt iesniegti arī citi projekti, tāpēc jūsu projektam jābūt ļoti inovatīvam un efektīvam, lai saņemtu budžetu. Jūs esat aktīvistu grupa, un jūs interesē iekļaušanas un dažādības tēmas. Jūs sevi definējat kā liberālu aktīvistu grupu, kas ik dienu veicina iekļaujošas sabiedrības veidošanos. Jūs vēlaties attīstīt projektu, kas stiprina iekļaušanu un dažādību pilsētā un kas dod iespēju cilvēkiem iesaistīties dažādās aktivitātēs un mazina stereotipus par citām sabiedrības grupām.
2.grupa - digitālā transformācija	Jūsu pilsētas pašvaldība ir izsludinājusi ideju konkursu "Jauniešu iespēju paplašināšana". Jums ir pieejami 10 000 eiro, lai izstrādātu projektu par aktuālu tēmu, kas varētu palīdzēt jauniešiem vietējā reģionā. Pašvaldība ir atvērta, racionāla un aktīvi atbalsta jauniešu idejas. Jūsu pilsētā trūkst pakalpojumu jauniešiem un jauniešu līdzdalībai. Jūs zināt, ka varētu būt iesniegti arī citi projekti, tāpēc jūsu projektam jābūt ļoti inovatīvam un efektīvam, lai saņemtu budžetu. Jūs esat skolēnu grupa, kas redz, ka digitalizācijas trūkums pašvaldībā padara daudzus procesus daudz lēnākus nekā nepieciešams un neļauj nodrošināt pilnīgu pieejamību un līdzdalību. Turklāt tas atstāj negatīvu ietekmi uz izglītību. Jūs vēlaties izstrādāt projektu, lai situāciju uzlabotu.
3. grupa - vides aizsardzība	Jūsu pilsētas pašvaldība ir izsludinājusi ideju konkursu "Jauniešu iespēju paplašināšana". Jums ir pieejami 10 000 eiro, lai izstrādātu projektu par aktuālu tēmu, kas varētu palīdzēt jauniešiem vietējā reģionā. Pašvaldība ir atvērta, racionāla un aktīvi atbalsta jauniešu idejas. Jūsu pilsētā trūkst pakalpojumu jauniešiem un jauniešu līdzdalībai. Jūs zināt, ka varētu būt iesniegti arī citi projekti, tāpēc jūsu projektam jābūt ļoti inovatīvam un efektīvam, lai saņemtu budžetu. Jūs esat neformāla jauniešu grupa, kas nezina, kādas ir viņu iespējas informācijas trūkuma dēļ, bet jūs ļoti aizrautīgi iestājas par vides aizsardzību. Jūs uzskatiet, ka cilvēki būtu vairāk jāinformē par šo tēmu, jūs jau esat izmēģinājuši dažas nelielas akcijas bez budžeta, bet tajās piedalījās tikai daži cilvēki, vairums no tiem bija jūsu draugi. Jūs vēlaties organizēt lielākus pasākumus un aktivitātes, bet tam ir nepieciešams budžets.

Pielikums Nr.2

4.grupa - politiskais aktīvisms	Jūsu pilsētas pašvaldība ir izsludinājusi ideju konkursu "Jauniešu iespēju paplašināšana". Jums ir pieejami 10 000 eiro, lai izstrādātu projektu par aktuālu tēmu, kas varētu palīdzēt jauniešiem vietējā reģionā. Pašvaldība ir atvērta, racionāla un aktīvi atbalsta jauniešu idejas. Jūsu pilsētā trūkst pakalpojumu jauniešiem un jauniešu līdzdalībai. Jūs zināt, ka varētu būt iesniegti arī citi projekti, tāpēc jūsu projektam jābūt ļoti inovatīvam un efektīvam, lai saņemtu budžetu. Jūs esat vietējā jauniešu padome. Jūs saskarieties ar daudz problēmām saistībā ar jauniešu līdzdalību, jo īpaši, kad runa ir par vietējo jaunatnes politiku un iesaisti demokrātijas procesos. Jums nav ne līdzekļu, ne telpu, kur īstenot savas idejas. Jūs vēlaties radīt kaut ko ietekmīgu, kas iesaistītu jauniešus.
5. grupa - Domes deputāti	Jūsu pilsētas pašvaldība ir izsludinājusi ideju konkursu "Jauniešu iespēju paplašināšana". Jūs esat paredzējuši piešķirt 10 000 eiro jauniešu iniciatīvām. Pašvaldība ir atvērta, racionāla un aktīvi atbalsta jauniešu idejas. Tomēr negaidīti iepriekšējā Dome tiek atlaista un tas noved pie pirmstermiņa vēlēšanām. Pašvaldībā vairs nav līdzsvara un jaunās partijas uzskata, ka pašvaldībā ir citas prioritātes, nevis jaunieši, bet viņi nevar atcelt iniciatīvu konkursu, tāpēc viņiem tas jāturpina un jāuzklausā priekšlikumi. • Jūsu uzdevums tagad ir noteikt jaunās pašvaldības vērtības un politiku un pēc 15 minūtēm pavēstīt pārējām grupām, kas strādā pie iniciatīvām.• Pēc tam Jums jāizlemj, kādās lomās iejutīsieties. Dažas no lomām varētu būt šādas: ○ mērs○ Padomes loceklis jaunatnes politikas jautājumos○ Padomes loceklis finanšu jautājumos○ ledzīvotāju pārstāvis○ sekretārs○ ...• Uzklusiet visu grupu priekšlikumus un ļoti rūpīgi izvērtējiet, kam piešķirt finansējumu. Jums ir ļoti uzmanīgi jāklausa, jāveic daudz piezīmju, jāizskata savi komentāri un šaubas. Pēc tam jūs varat izvēlēties vienu vai vairākus projektus, kam piešķirt finansējumu, bet jums ir ne vairāk kā 10000 eiro. Tā ir jūsu izvēle.

Pielikums Nr.3

Vienums	Individuālais vērtējums	Pāru vērtējums	Grupās vērtējums	Atšķirība starp 1 un 2	Atšķirība starp 1 un 3
Satversme					
Pilsoņi					
Saeima					
Prezidents					
Pašvaldības					
Ministru kabinets					
Mediji					
Eiropas Savienība					
Demokrātija					
Pagastu pārvalde					
Ministru prezidents					
Nodokļi					
Izglītība					
Vēlēšanas					
Nevalstiskās organizācijas					
NATO					
Kopā					

Pielikums Nr.4

BINGO KARTIŅA 1.				
Centrālā vēlēšanu kom.	Deputāts	Saeimas Kārtības rullis	Saeimas Komisija	Likumdošana
Likumprojekts	Mandāts	Mīkstais mandāts	Koalīcija	Opozīcija
Liberālisms	Nacionālisms	Ratificēt	Saeimas Sēde	Kvorums
Populisms	Vēlēšanu biļetēns	Aģitācija	Demokrātija	Kandidātu saraksts
Likums	Lēmum- pieņēmējs	Interesešu aizstāvis	Revolūcija	Protests

BINGO KARTIŅA 2.				
Sociālisms	Ministru kabinets	Saeimas prezidijs	Frakcija	Partija
Karš	Nodoklis	Pašvaldība	Vēlēšanu iecirknis	Opozīcija
Balsošana	Valsts	Korupcija	Parlaments	Republika
Institūcija	Valsts prezidents	Likums	Dome	Satversme
Saeimas priekšsēdētājs	Ministru prezidents	Eiropas parlaments	Plenārsēde	Lobēt

Pielikums Nr.4

BINGO KARTIŅA 3.				
Ministru kabinets	Partija	Saeimas Komisija	Likumdošana	Deputāts
Interesu aizstāvis	Ministru prezidents	Likums	Revolūcija	Vēlētājs
Institūcija	Valsts prezidents	Populisms	Demokrātija	Kandidātu saraksts
Nodoklis	Mīkstais mandāts	Likumprojekts	Koalīcija	Vēlēšanu iecirknis
Kvorums	Parlaments	Republika	Nacionālisms	Saeimas Sēde

BINGO KARTIŅA 4.				
Demokrātija	Revolūcija	Dome	Opozīcija	Vēlēšanu iecirknis
Populisms	Likumdošana	Vēlēšanu biļetēns	Valsts	Lobēt
Republika	Aģitācija	Centrālā vēlēšanu kom.	Aģitācija	Vēlētājs
Sociālisms	Eiropas parlaments	Institūcija	Mīkstais mandāts	Saeima
Partija	Plenārsēde	Saeimas Kārtības rullis	Interesu aizstāvis	Mandāts

Pielikums Nr.4

BINGO KARTIŅA				

Pielikums Nr.5

Termini:

1. **Centrālā vēlēšanu komisija (CVK):** Institūcija, kas atbild par visa veida vēlēšanām.
2. **Deputāts/-e:** Persona, kas ievēlēta kādā valsts varas institūcijā. Viņa galvenais uzdevums ir pārstāvēt sava vēlētāja intereses un viedokli.
3. **Saeimas Kārtības rullis:** Dokuments, kas nosaka Saeimas darbības noteikumus, piemēram, kas notiek, ja deputāts nomirst, kā ir jauzvedas Saeimas sēdēs un tamlīdzīgi.
4. **Saeimas Komisija:** Deputātu grupa, kas izveidota konkrētā nozarē, lai uzraudzītu konkrētas nozares un izstrādātu likumprojektus, ko virzīt apstiprināšanai Saeimā. Piemēram, Saeimas Izglītības komisija izskata likumprojektus, kas saistīti ar likuma izmaiņām izglītības nozarē.
5. **Likumdošana:** Likuma vai tā grozījumu sagatavošana, apspriešana un pieņemšana noteiktā valsts institūcijā. Latvijā vienīgie, kas var pieņemt vai grozīt likumu ir Saeima.
6. **Likumprojekts:** Projekts, kas tiek izstrādāts, lai pieņemtu jaunu vai uzlabotu jau esošu likumu. Likumprojektu Latvijā var iesniegt: Valsts prezidents, Ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputāti, kā arī – viena desmitā daļa vēlētāju.
7. **Mandāts:** Pilnvarojums, uzdevums; dokuments, arī līgums, kas apliecina kāda pilnvaras, arī uzdevumus. Tiek piešķirts deputātiem, kas apliecina, ka tie var pildīt savus deputāta pienākumus un rīkoties sabiedrības interesēs.
8. **Mīkstais mandāts:** mandāts, kas tiek piešķirts deputātam, kurš neiekļūva Saeimā vai pašvaldības domē uzreiz pēc vēlēšanām, bet gan tikai tad, kad kāds cits deputāts attiecās no sava deputāta mandāta.
9. **Koalīcija:** Līdzīgi domājošu politisku partiju apvienošanās uz noteiktu laiku uzdevumu veikšanai, kas veido lielāko daļu no visiem Saeimas vai pašvaldības domes deputātiem. Saeimas gadījumā arī veido valdību.
10. **Opozīcija:** Partiju grupa, kas iestājas pret valdošo koalīciju vai pret valdības politiku.
11. **Ratificēt:** Apstiprināt (starptautisku līgumu) valsts augstākajā varas institūcijā (Saeimā).
12. **Saeimas sēde:** Sapulces Saeimā ievēlētajiem deputātiem, kurā deputāti izskata dažādus likumprojektus;
13. **Kvorums:** Nepieciešamais (piemēram, sapulces, sēdes) dalībnieku skaits, lai (tā) būtu tiesīga lemt. visbiežāk tie ir 50% + 1;
14. **Populisms:** politiskās pozīcija vai retorikas stils - vēlētājiem tīkami, taču nepiepildāmi solījumi, - kura izmantošanas mērķis ir iegūt plašu tautas atbalstu un popularitāti;
15. **Vēlēšanu biļetēns:** vēlēšanu zīme, ko vēlētājs aizpilda vēlēšanu dienā, atzīmējot sev tīkamāko partiju un deputāta kandidātu, un iemet vēlēšanu urnā.

Pielikums Nr.5

16. **Aģitācija:** pārliecināt vēlētājus balsot par kādu partiju vai kandidātu;
17. **Demokrātija:** valsts pārvaldes forma, kurā varu īsteno tauta vai tās ievēlēti pārstāvji;
18. **Kandidātu saraksts:** saraksts, ko partija iesniedz Centrālajā vēlēšanu komisijā, ar deputātiem, kuri kandidē vēlēšanās;
19. **Likums:** Valsts varas augstākās institūcijas apstiprināts vispārējs un obligāts noteikums (tiesību norma), kas regulē sabiedriskās attiecības kādā nozarē.
20. **Lēmumpieņēmējs:** Persona amatā, kas pieņem dažādus lēmumus.
21. **Interesešu aizstāvis:** Cilvēks, kas lēmumpieņēmējiem lobē konkrētas idejas.
22. **Revolūcija:** Būtiska, parasti vardarbīga valsts vai sabiedriskās iekārtas maiņa; valsts varas pāriešana citu spēku rokās (parasti vardarbīgā ceļā).
23. **Protests:** Oficiāls paziņojums par to, ka nepiekrīt (piemēram, kādam lēmumam), ka apstrīd un noraida (piemēram, Ministru kabineta lēmumu).
24. **Liberālisms:** Politiskā ideoloģija, kas aizstāv indivīda brīvību, brīvu uzņēmējdarbību un tirdzniecību, mērenas politiskas un sociālas reformas.
25. **Nacionālisms:** Politiskā ideoloģija, kas saistīta ar stipru nacionālo apziņu, patriotismu un tām raksturīgām tēmām.
26. **Sociālisms:** Politiskā ideoloģija, kas saistīta ar visu ražošanas līdzekļu nodošanu sabiedrības īpašumā un uz vienlīdzīgu visu līdzekļu un produktu sadali.
27. **Ministru kabinets:** Ministru kabinets ir Latvijas valsts valdība jeb valsts augstākā izpildvara.
28. **Saeimas prezidijs:** Saeimas darba vadītājs.
29. **Frakcija:** Politiskas partijas vai apvienības deputātu grupa parlamentā.
30. **Partija:** organizācija, kas tiek izveidota, lai veiktu politisko darbību;
31. **Karš:** Organizēta bruņota cīņa (starp divām vai vairākām valstīm, tautām, ciltīm u. tml. vai sociālām grupām) valsts zemes iekšienē.
32. **Nodoklis:** Privātpersonu, arī uzņēmumu, iestāžu obligāts maksājums valstij un pašvaldībām.
33. **Pašvaldība:** Pārvaldes sistēma, kurā no vietējo pilsoņu vidus izraudzītām amatpersonām un iestādēm piešķirta kāda pārvaldes sfēra; šādas sistēmas institūcija.
34. **Vēlēšanu iecirknis:** vieta kurā pilsoņi var piedalīties vēlēšanās un doties nobalsot.
35. **Balsošana:** Balss nodošana vēlēšanās.
36. **Valsts:** Veidojums, kurai ir konkrēta teritorija, iedzīvotāji, valsts pārvalde un spēja organizēt attiecības ar citām valstīm.
37. **Korupcija:** Dienesta stāvokļa izmantošana savtīgos nolūkos; amatpersonu, politiķu u. tml. uzpirkšana, piekukuļošana.
38. **Parlaments:** Augstākā valsts pārstāvniecības institūcija ar, parasti konstitūcijā noteiktām, piemēram, varas, likumdošanas, funkcijām.

Pielikums Nr.5

39. Republika: Valsts iekārtas forma, kurā augstākās valsts varas institūcijas tiek vēlētas; valsts ar šādu pārvaldes formu.

40. Institūcija: Pasaules, reģiona vai atsevišķas valsts iestāde vai organizācija, kas veic noteiktus uzdevumus kādā sabiedrības dzīves sfērā (likumdošanā, izpildvaras vai tiesu darbā u. tml.).

41. Valsts prezidents: Latvijas Valsts prezidents ir augstākā amatpersona Latvijas Republikā.

42. Dome: Likumdošanas vai pašvaldības institūcija.

43. Satversme: Valsts pamatlikums; konstitūcija.

44. Saeimas priekšsēdētājs: Latvijas Republikas Saeimas priekšsēdētājs ir viena no augstākajām valsts amatpersonām un reprezentē Saeimu, vada Saeimas sēdes, gādā par kārtību Saeimas sēžu laikā un raugās, lai sēde notiktu atbilstoši Saeimas kārtības rullim.

45. Ministru prezidents: Latvijas Ministru kabineta vadītājs, valsts premjerministrs, politiskās ietekmes ziņā šis ir pats nozīmīgākais amats Latvijā.

46. Eiropas parlaments: Eiropas Parlaments ir vienīgā tieši ievēlētā Eiropas Savienības iestāde.

47. Plenārsēde: Sēde, kurā piedalās visi (piemēram, sanāksmes, konferences, organizācijas) locekļi, dalībnieki.

48. Vēlētājs: jebkura persona, kura ir vismaz 18 gadus veca un ir Latvijas pilsonis;

49. Lobēt: Ietekmējot politiķus (parasti deputātus), panākt viņu atbalstu noteiktā jautājumā.

SEKO JAUNUMIEM

klubsmaja.lv/AIF

[@lzproti.iesaisties.lem](https://www.instagram.com/lzproti.iesaisties.lem)

[@lzproti.iesaisties.lem](https://www.facebook.com/lzproti.iesaisties.lem)